

Karaburun Bilim Kongresi

Bildiri Başlığı: Direniş ve Aşkın Diyalektiği¹

Elifcan Karacan

Gezi Parkı'nda 2013 Mayıs'ının sonunda başlayan ve farklı çevrelerce farklı isimlendirilen direniş (hükümet ve destekçisi medya kanalları tarafından "Gezi Olayları," Taksim Dayanışma tarafından "Gezi Protestoları veya Direnişi," Marksist çevreler tarafından "Haziran Direnişi / İsyanı") birçok özelliğinin yanında sanatla kurduğu yakın ilişki açısından da öğreticiydi. Direniş boyunca alıntılanan birçok şair, alıntılanan birçok şiir arasında beni en çok düşündürenlerden biri Ece Ayhan'ın Mor Külhani şiiriydi. Ayhan şiirinde "aşk örgütlenmektir bir düşünün abiler" diyordu ve soruyordu: "Düzayak çivit badanalı bir kent nasıl kurulur abiler?" Direniş bize ve muhakkak ki abilere ve ablalara, aşk, örgütlenmek ve bir kenti (yeniden) kurmak üzerine düşünmemizin, tartışmamızın zamanının geldiğini haber verdi. Dahası direnişin kendisi tüm bu olgularla içiçe geçerek gerçekleşti.

Daha Gezi Direniş'i devam ederken yazdığı Sevdalık İyi Şeymiş (16.07.2013) başlıklı yazısında Gülsüm Depeli direnişi şöyle anlatıyor:

Sizi bilmem ama ansızın, binlerce insan olarak dünyaya böyle bir kolektif resim vereceğimiz, eylem malzemelerimizi çantamızın mütemmim cüzü olarak her daim yanımızda taşır hale geleceğimiz, kendimizi geceleri başka gündüzleri başka bir hayat yaşarken buluvereceğimiz benim aklıma gelmezdi. Direnmek fiilinin gündeliğimize en sıcak samimiyetiyle süzüleceği; kadınların ve lgbt'lerin tomalara, polisler kafa tutacağı, küfürle değil inatla direnmenin şiirini yazacağı; eylem alanındaki çocuğun başını çevirdiğinde yanında annesini de direnirken görüvereceği; Kürt ve Türk bayraklı iki gencin polis şiddetine karşı el ele direneceği; namaz kılanları polis saldırısından ateistlerin koruyacağı ve hatta takım tutmanın dahi anlamının böylesine değişeceği, aklımıza gelir miydi? Yaratıcılık ve cesaretle tüm dünyaya saçılan bu imgemiz benim için gerçekten de aşkın imgesi, aşk gibi bir şey...

Bu sunumda bu bahsi geçen aşkın evveline, korku eşiğinin aşıp öfkeden aşka evrilen an'a (veya Fuat Ercan'ın (2013)² direnişi tartıştığı bir makalede gönderme yaptığı duvar yazısında olduğu gibi "içimizdeki ölü vatandaşı kürtaajla aldirmamıza") ve sonrasına odaklanmayı deneyeceğim. Sunumun ilk bölümünde geleneğin ve deneyimlenmeyen geçmiş acılar

¹ Bu metin Karaburun Kongresi'nde (2014) yapılacak sunumun taslak metnidir.

² Fuat Ercan (2013) "Direndik, İçimizdeki Ölü Vatandaşı Kürtaajla Aldırdık", Praksis (Özel Sayı), Ağustos 2013.

üzerinden inşa edilen kimlik politikalarının özellikle işçi sınıfında yarattığı bölünme ve parçalanma tartışılacak. Yine ilk bölümde kimlik çalışmalarında bir araç olarak tartışılan “toplumsal bellek” kavramının sorunlu taraflarına vurgu yapılacak. Geçmiş toplumsal “travmaları” anlamaya çalışırken tarihsel ve ilişkisel bakış açısını, olayların ekonomik ve politik dinamiklerini dışlayan analizlerin bellek anlatımları üzerinden kurguladığı “kimlik” algılarının alt sınıfların ortak düşünme ve pratiklerinin önüne nasıl geçtiği tartışılacak. Belleğin değil, unutmanın dönüştürücü gücü üzerinden direnişin birleştirici ve yaratıcı unsurlarına gönderme yapılacak. Direniş boyunca eyleyen öznelerin sanatı ve yaratıcılığı, aşkın evrensel mekan/zaman algısında yarattığı radikal kırılma ile ilişkilendirilerek tartışılacak. Aşkın emeği, bu emeğin yokluğunda öznelerin eski pozisyonlarına geri dönme riskleri üzerine yeni sorular ile sunum sonlandırılacak.

KOPUS

12 Eylül, devletin gücünü toplumun her kesimine, gerek doğrudan en acımasız fiziksel şiddet uygulayarak, gerek fiziksel şiddete uğramayanlarda, ‘ötekilere’ uygulanan şiddetin her an kendilerine de uygulanabileceğinin algısını yaratarak pratik ettiği bir dönemdi. Ve elbette ki 12 Eylül diye adlandırdığımız dönem sadece cuntanın resmi olarak sürdüğü 1983 yılına kadar ki bir süreyi kapsamıyor. Ne de neo-liberal ekonomi politikaları kararlı bir şekilde hayata geçiren Özal Dönemi’yle sınırlı. 12 Eylül dönemi devletin tüm baskıcı araçlarını birarada kullanmaya başladığının ve elini kana bulamaktan geri durmayacağını ilk sinyallerini verdiği 1977 1 Mayıs’ı ile başlayan, seri cinayetlerin ve katliamların izlediği ve sonrasında tüm bu baskıların sermaye ve iktidar işbirliğiyle hazırlanan 24 Ocak Kararları ile ekonomik ve politik çerçevesinin belirginleştiği ilk aşamayı ve sonrasındaki korku kültürünün hakim olduğu, farklılıklarının altını çizmekten yorulmuş ancak ortak paydalarını da göremeyen, eşzamanlı olarak kimlik politikaları, bireyselleşme ve kapitalizmin dayattığı rekabet kültürünün bir sonucu olarak parçalanmış, ayrı düşmüş bir toplumsal yapının egemen olduğu bir dönemi kapsıyor. Bu dönem aynı zamanda farklılıkların belirginleştiği, geçmişten gücünü alan politik söylemlerin, kimlik politikalarının öne çıktığı bir dönem. Marx’ın sıkça vurguladığı üzere, şimdinin gücünü unutturan ve dolayısıyla geleceği isteme direncini kıran, bir yük gibi taşıdığımız geçmişin bizi ayırttığı bir dönem. Sunumun bu bölümünde bu parçalanmayı ve ayrı düşmeyi, geçmişin şimdiki zaman üzerindeki hegemonyasını, yalnızlaşan bireyleri dönüşümümüzü Gotesky’nin tecrit (izolasyon) kavramlarından da yararlanarak tartışacağım.

BULUŞMA

Direnış gibi “an”larda aktörler farklı bir oluş gerçekleştirmeye başlarlar. Yeni oluşan özne, kapitalizmin ve kimlik politikalarının bir sonucu olarak düşmüş olduğu ayrı, zıt, düşman pozisyonlardan uzaklaşarak, sınıfsal ortaklıklarını keşfeden ve ortak eyleyebilen öznedir. Bu haliyle Badiou’nun bahsettiği bir vak’a olan aşk gibi “iki olabilmeyi” ve iki olarak eyleyebilmeyi başarır. Sunumun ilk bölümünde tartışılan süreç içinde birbirinden ayrı düşmüş bireyler, Gezi Direnişinde Benjamin’in tartıştığı, ilk bakışta değil de, “aşık olma emeğinin işlediği bir alanın tanımlanabileceği son bakışta”³ olacak bir aşka düştüler direniş “an”ında. Kendi deneyimlemediği geçmiş acılar üzerinden “kimlik” oluşturan ve kendi deneyimlemediği acıların ve dolayısıyla atalarından, geçmişten devraldığı, izini sürdüğü acılar ve o acıların sonucu oluşan belli bir öfkenin, kinin öznesi olarak inşa ettiği karşıt / düşman kimlikler, direnişteki o aşk anında birbirlerinde güzel olanı, ortak olanı görmeyi arzuladılar. Ulus Baker’in vakti zamanında Spinoza üzerinden bizlere “hissettirdiğini”, Gezi’de kanlı canlı pratik etmek duygular sosyolojisine zorunlu bir ziyareti de gerektiriyor bu nedenle.⁴ Aşk gibi direnişin de zamanı ve mekanı, evrensel zaman-mekan algısından farklı deneyimleniyor. Aşıklara özgü o uçarı havalarla “her yer Taksim ve her yer direniş” ilan ediliyor mesela. Kendinde her şeyi değiştirme gücünü, eyleme gücünü gören öznelere dönüşen direnişçiler aşkla birlikte *oluş / eyleme* anında oluyor. Ancak bu oluş tasavvufi inançla eşleştirilen “bir” olma ve başka aşkın bir öznedeki kendini kaybetme ile açıklanan “yüce aşk” değil, bilakis aynı anda iki olabilme, iki olarak eyleyebilme ve varolabilmenin mümkün olduğu bir aşk (Badiou; 2012)⁵.

Sunumun bu bölümü Gezi Direnişinde yeniden buluşan özneleri ve aşka düşülen o anı tartışmayı hedefliyor. Daha genel anlamda ise Badiou’nun vak’a kavramı üzerinden direnişte ve aşkta yeniden oluşan özneleri anlama denemesi.

³ Walter Benjamin, Ulus Baker’in *Spinoza ve Aşkın Diyalektiği* yazısından alıntıyla <http://www.korotonomedy.net/kor/index.php?id=21,141,0,0,1,0> (20 Mart 2014’te erişildi).

⁴ Ulus Baker. *Spinoza ve Aşkın Diyalektiği* <http://www.korotonomedy.net/kor/index.php?id=21,141,0,0,1,0> (20 Mart 2014’te erişildi).

⁵ Alain Badiou, Nicolas Truong (2012) *In Praise of Love*. Londra: Serpent’s Tail.

AŞKIN EMEĞİ

Aşkın emeği yetersiz kaldığında, öznelere eski pozisyonlarına düşebilme tehlikesi de vardır. Ancak aşk bir kez yaşandıysa bunun deneyimi diyalektik olarak bizi ancak başka oluşlara yönlendirebilir.

KAYNAKÇA

Ulus Baker. Spinoza ve Aşkın Diyalektiği

<http://www.korotonomedy.net/kor/index.php?id=21,141,0,0,1,0> (20 Mart 2014'te erişildi).

Alain Badiou, Nicolas Truong (2012) *In Praise of Love*. Londra: Serpent's Tail.

Gülsüm Depeli (2013) Sevdalık İyi Şeymiş, Biz Daha Yeni Başladık..., *Birikim Dergi*, <http://www.birikimdergisi.com/birikim/makale.aspx?mid=999> (13 Şubat 2014'te erişildi).

Fuat Ercan (2013) "Direndik, İçimizdeki Ölü Vatandaşı Kürtajla Aldırdık", *Praksis (Özel Sayı)*, Ağustos 2013.

R. Gotesky (1965) Aloneness, loneliness, isolation, solitude. In: Edie J (der.) *An Invitation to Phenomenology*. Chicago: Quadrangle Books.

M. Halbwachs (1980) *The Collective Memory*. New York: Harper Colophon.

M. Halbwachs (1992) *On Collective Memory*. Chicago: University of Chicago Press.